

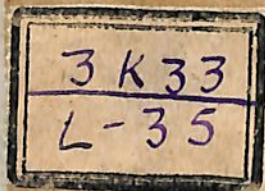
3153

Պրոֆեսորներ բոլոր յերկրներն, միացե՛ք

Ա. Գամա

ԼԵՆԻՆԻ ՄԱՍԻՆ

3K33

2-35

21 JUN 2005

Պրոլետարները բոլոր լեռներն են, միացե՛ք

Ի. ՄՏԱԼԻՆ

20 NOV 2009

ԼԵՆԻՆԻ ՄԱՍԻՆ

ԼԵՆԻՆԸ ՎՈՐՊԵՍ ՌԿԿ-Ի ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉ ՅԵՎ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

Հոգված Լենինի ծննդյան 50-ամյակի առթիվ

Լ Ե Ն Ի Ն Ի Մ Ա Ս Ի Ն

ձառ.՝ արտատնած կրեմլյան կուրսանների յերեկույրում

1924 թ. հունվարի 28-ին

ԼԵՆԻՆԸ ՎՈՐՊԵՍ ՌԿԿ-Ի ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉ ՅԵՎ ՆՈՒԱՋՆՈՐԴ

Հոգված Լենինի ծննդյան 50-ամյակի առթիվ («Պրավդա» № 86,
1920 թ. ապրիլ)

4788
39

Խմբագրեց Սիմակ
Սրբազրի Ա. Տ.-Սկրսյան
Հանձնված է տպագրության 20 դեկտեմբերի 1933 թ.
Ստորագրված է տպագրելու 15 հունվարի 1934 թ.
Գլավիլիս 7798(թ). Հրատ. № 160.
Պատվեր № 93. Տիպա 5000. 60,000 ար. 60.

Կապիտալ տպարան. Յերևան.

Մարքսիստական յերկու խումբ գոյութ յուն ու-
նի: Նրանք յերկուսն ել աշխատում են մարքսիզմի
զրոյի տակ, իրենց «բուն» մարքսիստական են հա-
մարում: Բայց այնուամենայնիվ նրանք ամենևին
նույնը չեն: Ավելին. նրանց միջև մի ամբողջ ան-
գունդ կա, փորովհետև նրանց աշխատանքի մեթոդ-
ները տրամագծորեն հակադիր են:

Առաջին խումբը սովորաբար սահմանափակ-
վում է մարքսիզմի արտաքուստ ընդունելով, նրա
հանդիսավոր հռչակումով: Չկարողանալով, կամ
չկամենալով թափանցել մարքսիզմի եյության մեջ,
չկարողանալով, կամ չկամենալով կենսագործել այն,
նա մարքսիզմի կենդանի ու հեղափոխական զրույթ-
ները վեր է ածում մեռած, փոշինչ չափող ֆոր-
մուլաների: Իր գործունեյութ յունը նա հիմնավորում
է փոշ թե փորձով, փոշ թե գործնական աշխատանքի
հաշվառումով, այլ Մարքսից բերած ցիտատներով:
Նա ցուցումներ և դիրեկտիվներ է քաղում փոշ թե
կենդանի իրականության վերլուծությունից, այլ
անալոգիաներից և պատմական պարալելներից:
Խոսքի և գործի անշատում—սա յե այս խմբի
հիմնական հիվանդությունը: Այստեղից հիսաթա-
փութ յուններ և մշտական զժգոհություն բախտից,

վորը շարունակ և ամենուրեք խաբում ե նրան «քի-
թը կախ» թողնում: Այդ խմբի անունն ե մենշևիզմ
(Ռուսաստանում), ոպորտունիզմ (Յեվրոպայում):
Ընկ. Տիշկոն (Յոգիխես) Լոնդոնի համագումարում
բավական սուր բնորոշեց այդ խմբին, ասելով, թե
նա վոչ թե կանգնած ե, այլ պառկած ե մարքսիզմի
տեսակետի վրա:

Յերկրորդ խումբն, ընդհակառակը, հարցի ծան-
րության կենտրոնը մարքսիզմն արտաքուստ ըն-
դունելուց փոխադրում ե նրա կիրառման, նրա կեն-
սագործման վրա: Նշել մարքսիզմի իրագործման
այնպիսի ուղիներ ու միջոցներ, վորոնք համապա-
տասխանեն իրադրությանը, փոխել այդ ուղիներն
ու միջոցները, յերբ իրադրությունը փոխվում ե,
ահա թե գլխավորապես ինչի վրա յե դարձնում իր
ուշադրությունն այդ խումբը: Դիրեկտիվներ և ցու-
ցումներ այդ խումբը քաղում ե վոչ թե պատմա-
կան անալոգիաներից ու պարալելներից, այլ
շրջապատող պայմանների ուսումնասիրությունից:
Իր գործունեյության ընթացքում նա հենվում
ե վոչ թե ցիտատների և ասացվածքների վրա,
այլ գործնական փորձի վրա, իր յուրաքանչյուր
քայն ստուգելով փորձով, սովորելով իր սխալների
վրա և ուրիշներին սովորեցնելով նոր կյանքի կառու-
ցումը: Հենց դրանով ել հատկապես բացատրվում
ե այն, վոր այս խմբի գործունեյության մեջ խոսքը
չի անջատվում գործից, և Մարքսի ուսմունքն ամ-
բողջապես պահում ե իր կենդանի հեղափոխական
ուժը: Այս խմբի համար միանգամայն տեղին են
Մարքսի այն խոսքերը, վորոնց համաձայն մարքսիստ-
ները չեն կարող կանգ առնել աշխարհը բացատրե-

լով, այլ պետք ե առաջ գնան այն հաշվով, վոր փո-
խեն այդ աշխարհը: Այդ խմբի անունն ե բոլշևիզմ,
կոմունիզմ:

Այդ խմբի կազմակերպիչն ու առաջնորդը
Վ. Ի. Լենինն ե:

1. ԼԵՆԻՆԸ ՎՈՐՊԵՍ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉ

Պրոլետարական կուսակցության կազմելն Ռու-
սաստանում ընթացել ե հատուկ պայմաններում,
վորոնք տարբեր են այն պայմաններից, վոր կային
Արևմուտքում բանվորական կուսակցությունների
կազմակերպման միջոցին: Մինչդեռ Արևմուտ-
քում, Ֆրանսիայում, Գերմանիայում, բանվորա-
կան կուսակցությունը դուրս ե յեկել արհես-
տակցական միություններից՝ միությունների և
կուսակցությունների լեզալ գոյության պայման-
ներում, բուրժուական հեղափոխությունից հետո
ստեղծված իրադրության մեջ, յերբ բուրժուական
պարլամենտ կար, յերբ իշխանության գլուխն
անցած բուրժուազիան դեմ առ դեմ կանգնած
եր պրոլետարիատին, — Ռուսաստանում, ընդհա-
կառակը, պրոլետարական կուսակցության կազմ-
վելը տեղի յեր ունենում ամենաանողոք բացար-
ձակ միապետության որով, բուրժուա-դեմոկրա-
տական հեղափոխության սպասման մթնոլորտում,
յերբ մեկ կողմից՝ կուսակցական կազմակերպու-
թյունները լեցվում եյին բանվոր դասակարգին
բուրժուական հեղափոխության համար ոգտագոր-
ծելու ծարավի բուրժուական «լեզալ-մարքսիստա-
կան» տարրերով, մյուս կողմից՝ լավագույն կուսակ-

ցական աշխատողներին ցարական ժանդարմերիան դուրս եր կորզում կուսակցութեան շարքերից, մինչդեռ տարերային հեղափոխական շարժման աճումը պահանջում եր հեղափոխականների կայուն, միաձույլ և բավականաչափ կոնսպիրատիվ մարտական կորիզ, վորը կարողանար այդ շարժումը տանել բացարձակ միապետութիւնը տապալելու համար:

Մենզերն այն եր, վոր հարկավոր եր վոչխարներին ջոկել այծերից, սահմանազատվել խորթ տարրերից, տեղերում կազմակերպել փորձված հեղափոխականների կադրեր, հստակ ծրագիր և ամուր տակտիկա տալ նրանց, վերջապես, այդ կադրերին համախմբել պրոֆեսիոնալ հեղափոխականների մեկ մարտական կազմակերպութեան մեջ, վորը բավականաչափ կոնսպիրատիվ լիներ ժանդարմական հարձակումներին դիմանալու համար, բայց դրա հետ մեկտեղ՝ բավականաչափ կապված մասսայի հետ, հարկ յեղած դեպքում պայքարի տանելու համար նրանց:

Մենշևիկները, հենց նրանք, վոր «պռկած են» մարքսիզմի տեսակետի վրա, հարցը լուծում եյին պարզ ձևով. քանի վոր Սրեմուտքում բանվորական կուսակցութիւնը դուրս ե յեկել բանվոր դասակարգի տնտեսական դրութեան բարելավման համար պայքարող անկուսակցական արհեստակցական միութիւններից, ապա Ռուսաստանում պետք ե, հնարավորութեան չափով, անել նույն բանը, այսինքն՝ առայժմ բավականանալ տեղերում «բանվորների տնտեսական պայքարով ընդդէմ տերերի և կառավարութեան», առանց համառուսական մարտական կազմակերպութիւն ստեղծելու, իսկ հետո... հետո,

յեթե մինչ այդ արհեստակցական միութիւններ հանդես չգան, անկուսակցական բանվորական համագումար հրավիրել և կուսակցութիւն հայտարարել այն:

Այն մասին, վոր մենշևիկները՝ ռուսական պայմանների համար ռուսապիական այս «մարքսիստական» «պլանը», այնուամենայնիվ, լայն ագիտացիոն աշխատանք ե յենթադրում, վոր նպատակ ունի նսեմացնել կուսակցականութեան իդեան, վոչնչացնել կուսակցական կադրերը, պրոլետարիատին թողնել առանց իր կուսակցութեան և բանվոր դասակարգին լիբերալների ճանկը նետել, — այդ մասին հազիվ թե գլխի եյին ընկնում այն ժամանակ մենշևիկները, թերևս նաև բոլշևիկներից շատերը:

Լենինի մեծագուշն ծառայութիւնը ռուսական պրոլետարիատի և նրա կուսակցութեան առջև այն ե, վոր նա բաց արավ մենշևիկյան կազմակերպչական «պլանի» ամբողջ վտանգը դեռևս այն ժամանակ, յերբ «պլանը» հազիվ-հազ սաղմնավորված եր, յերբ իրենք՝ «պլանի» հեղինակները դժվարութեամբ եյին պարզ պատկերացնում նրա ուրվագիծը, և բաց անելով այդ, կատաղի գրոհ սկսեց մենշևիկների կազմակերպչական սանձարձակութեան դեմ, պրակտիկների վողջ ուշադրութիւնը կենտրոնացնելով այդ հարցի վրա: Վորովհետև խոսքը կուսակցութեան գոյութեան մասին եր, կուսակցութեան մահվան և կյանքի մասին եր:

Հրատարակել համառուսական քաղաքական մի լրագիր, իբրև կուսակցական ուժերի ձգման կենտրոն, տեղերում կայուն կուսակցական կադրեր կազմակերպել, իբրև կուսակցութեան «կանոնավոր գո-

րամասեր», լրագրի միջոցով ի մի հավաքել այդ կադրերին և նրանց համախմբել իբրև ցայտուն գծված սահմաններ, հստակ ծրագիր, ամուր տակտիկա և միասնական կամք ունեցող համառուական մարտական մի կուսակցություն,— ահա թե ինչպիսի պլան եր զարգացնում էին իր «Խոչ աներ» և «Մեկ քայլ առաջ, յերկու քայլ հետ» նշանավոր գրքուկներում: Այս պլանի արժանիքն այն եր, վոր նա ամբողջապես համապատասխանում եր ուսական իրականությունը և վարպետորեն ընդհանրացնում եր լավագույն պրակտիկների կազմակերպչական փորձը: Այս պլանի համար մղած պայքարում ուսական պրակտիկների մեծ մասը վճռականորեն գնաց էին հետևից, կանգ չառնելով պառակտման առջև: Այս պլանի հաղթանակը հիմք դրեց այն միաձուլ և կոփված կոմունիստական կուսակցության, վորին հավասարը չկա աշխարհում:

Հաճախ մեր ընկերները (և վնչ միայն մենշևիկները) էենինին մեղադրում եյին բանավեճի և պառակտման չափազանց մեծ հակում ունենալու, հաշտվողականների դեմ անհաշտ պայքարելու և այլ խընդիրներում: Անկասկած թե մեկը և թե մյուսը տեղի յեն ունեցել իր ժամանակին: Բայց դժվար չե հասկանալ, վոր մեր կուսակցությունը չեր կարողանա ազատվել ներքին թուլությունից և անորոշությունից, նա չեր կարողանա իրեն յուրահատուկ ուժին ու ամրությունը հասնել, յեթե նա չփտարեր իր միջից վոչ-պրոլետարական, ոպորտունիստական տարրերին: Բուրժուական տիրապետության դարաշրջանում պրոլետարական կուսակցությունը կարող ե աճել և ամրանալ միայն այն չափով, ինչ չափով

նա պայքարում ե ոպորտունիստական, հակահեղափոխական և հակակոմունիստական տարրերի դեմ իր ներսում և բանվոր դասակարգի մեջ: Լասսալն իրավացի յեր, յերբ ասում եր, թե «կուսակցությունն ամրանում ե այն բանով, վոր մաքրում ե իրեն»: Մեղադրողները սովորաբար մատնանշում եյին գերմանական կուսակցությունը, վորտեղ այն ժամանակ ծագում եր «միասնությունը»: Բայց, առաջին, ամեն միասնություն ուժի նշան չե, յերկրորդ բավականե մի հայացք գցել յերեք կուսակցությունների պառակտված այդ նախկին գերմանական կուսակցության վրա, հասկանալու համար Շեյդեմանի և Նոսկեյի, նրանց հետ նաև Լիբկնեխտի և Լյուքսեմբուրգի «միասնության» ամբողջ կեղծիքն ու յերևակայական լինելը: Յեվ ինչ իմանաս, ավելի լավ չե՞ր լինի արդյոք գերմանական պրոլետարիատի համար, յեթե գերմանական կուսակցության հեղափոխական տարրերն իր ժամանակին անշատվեյին նրա հակահեղափոխական տարրերից... Վնչ, էենինը հազար անգամ իրավացի յեր՝ կուսակցությունը տանելով հակակուսակցական և հակահեղափոխական տարրերի դեմ անհաշտ պայքարելու ուղիով: Վորովհետև միայն այդպիսի կազմակերպչական քաղաքականություն հետևանքով մեր կուսակցությունը կարող եր ստեղծել այն ներքին միասնությունն ու զարմանալի միաձուլությունն իր մեջ, վորպիսին ունենալով նա անհիման դադին կերպով դուրս յեկավ հուլիսյան ճգնաժամից Կերենսկու որով, իր ուսերի վրա տարավ Հոկտեմբերյան ապստամբությունը, առանց ցնցումների անցկացրեց բրեստյան շրջանի ճգնաժամը, հաղթանակ կազմակերպեց Ենոտան-

տայի դեմ և վերջապես ձեռք բերեց այն չտեսնված ճկունությունը, վորի շնորհիվ նա ի վիճակի յե ուղած միջոցին վերակազմել իր շարքերը և իր հարյուր-հազարավոր անդամներին կենտրոնացնել ամեն մի մեծ աշխատանքի շուրջը, առանց իր ներսում շփոթություն առաջացնելու:

2. ԼԵՆԻՆԸ ՎՈՐՊԵՍ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

Բայց Ռուսական կոմունիստական կուսակցության կազմակերպչական արժանիքները խնդրի միայն մեկ կողմն են: Կուսակցությունը չէր կարողանա այդքան արագ աճել և ամրանալ, յեթե նրա աշխատանքի քաղաքական բովանդակությունը, նրա ծրագիրը և տակտիկան չհամապատասխանեյին ուսական իրականությունը: Եթե նրա լոզունգները չհրահրեյին բանվորական մասսաներին և առաջ չմղեյին հեղափոխական շարժումը: Այժմ անցնենք խնդրի այդ կողմին:

Ռուսական բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխությունը (1905 թ.) ընթացավ այնպիսի պայմաններում, վորոնք տարբեր եյին Արևմուտքի պայմաններից—հեղափոխական հեղաշրջումների ժամանակ, որինակի համար՝ Ֆրանսիայում և Գերմանիայում: Մինչդեռ հեղափոխությունը Արևմուտքում տեղի ունեցավ մանուֆակտուրային շրջանի և անդարդացած դասակարգային պայքարի պայմաններում, յերբ պրոլետարիատը թույլ եր ու սակավաթիվ, չունեց իր սեփական կուսակցությունը, վորը կարողանար ձևակերպել նրա պահանջները, իսկ բուրժուազիան բավականաչափ հեղափոխական եր բանվոր-

ներին ու գյուղացիներին իր նկատմամբ վստահություն ներշնչելու և արիստոկրատիայի դեմ պայքարի տանելու համար նրանց, — Ռուսաստանում, ընդհանառակը, հեղափոխությունն սկսվեց (1905 թ.) մեքենային շրջանի և զարգացած դասակարգային պայքարի պայմաններում, յերբ համեմատաբար բազմամարդ և կապիտալիզմի միջոցով համախմբված ուսական պրոլետարիատն արդեն մի շարք մարտեր եր ունեցել բուրժուազիայի դեմ, իր կուսակցությունն ունեց, վորն ավելի համախմբված եր, քան բուրժուականը, իր դասակարգային պահանջներն ունեց, իսկ ուսական բուրժուազիան, վոր այդ ժամանակ ապրում եր կառավարությունից վերջրած պատվերներով, բավականաչափ ահաբեկված եր պրոլետարիատի հեղափոխականությունից, վորպեսզի կարողանար ձգտել դաշինք կապելու կառավարության և կալվածատերերի հետ—ընդդեմ բանվորների և գյուղացիների: Այն փաստը, վոր ուսական հեղափոխությունը բռնկվեց Մանջուրիայի դաշտերում ձեռք բերած ռազմական անհաջողությունների հետևանքով,—այդ փաստը միայն արագացրեց դեպքերը, վորչինչ չփոխելով գործի եյություն մեջ:

Հանգամանքները պահանջում եյին, վոր պրոլետարիատը կանգներ հեղափոխության գլուխը, իր շուրջը համախմբեր հեղափոխական գյուղացիությունը և վճռական պայքար մղեր միաժամանակ թե ցարիզմի և թե բուրժուազիայի դեմ, յերկրի լիակատար դեմոկրատականացման և իր դասակարգային շահերի ապահովման համար:

Բայց մենշևիկները, հենց նրանք, վոր «պառկած

են» մարքսիզմի տեսակետի վրա, հարցը լուծեցին յուրատեսակ ձևով. քանի վոր ուսական հեղափոխութիւնը բուրժուական է, իսկ բուրժուական հեղափոխութիւնները ղեկավարում են բուրժուազիայի ներկայացուցիչները (տես Ֆրանսական և գերմանական հեղափոխութիւնների պատմութիւնը), ուստի պրոլետարիատը չի կարող ուսական հեղափոխութեան հեգեմոնը լինել. ղեկավարութիւնը պետք է հանձնվի ուսական բուրժուազիային (հենց նրան, վոր դավաճանում է հեղափոխութեանը), գյուղացիութիւնը նույնպէս պետք է դրվի բուրժուազիայի խնամքի տակ, իսկ պրոլետարիատը պետք է մնա ծայրահեղ ձախ ոպոզիցիայի դիրքում: Յեւ վատթար լիբերալների այս գոհնիկ կրկնեղութիւնները մենշևիկները ներկայացնում եյին իբրև «բուն» մարքսիզմի վերջին խոսքը...

Լենինի մեծագույն ծառայութիւնը ուսական հեղափոխութեանն այն է, վոր նա մինչև արմատները բաց արավ մենշևիկների պատմական պարալիզների դատարկութիւնը և բանվորական գործը բուրժուազիայի կեր դարձնելու մենշևիկյան «հեղափոխութեան սխեմայի» ամբողջ փտանգը: Պրոլետարիատի և գյուղացիութեան հեղափոխական-դեմոկրատական դիկտատուրա բուրժուազիայի դիկտատուրայի փոխարեն, բոյկոտ բուլիզինյան Դումային և զինված ապստամբութիւն Դումային մասնակցելու և այնտեղ գործնական աշխատանք կատարելու փոխարեն, «ձախ բլոկի» իդեա, յերբ Դուման համենայն դեպս կայացել էր, և Դումայի ամբիոնի ոգտագործում Դումայից դուրս պայքարելու համար՝ կադետական մինիստրութեան և Դումայի ռե-

ակցիոն «պահպանման» փոխարեն, պայքար կադետական կուսակցութեան դեմ՝ իբրև հեղափոխական ուժի, նրա հետ բլոկ կազմելու փոխարեն,— ահա թե ինչպիսի տակտիկական ծրագիր էր զարգացնում Լենինն իր «Յերկու տակտիկա», «Կադետների հաղթանակը» նշանավոր բրոշյուրներում:

Այս պլանի արժանիքն այն էր, վորնա, ուղղակի ու վճռականորեն ձեակերպելով պրոլետարիատի դասակարգային պահանջները բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխութեան դարաւերջանում Ռուսաստանում, հեշտացնում էր սոցալիստական հեղափոխութեանն անցնելը, սաղմնային վիճակում իր մեջ կրում էր պրոլետարիատի դիկտատուրայի իդեան: Այս տակտիկական պլանի համար մղած պայքարում ուսական պրակտիկները մեծ մասը գնաց Լենինի հետեից վճռականորեն ու անվերադարձ: Այս պլանի հաղթանակը հիմք դրեց այն հեղափոխական տակտիկային, վորի շնորհիվ այսօր մեր կուսակցութիւնը ցնցում է համաշխարհային իմպերիալիզմի հիմքերը:

Դեպքերի հետագա զարգացումը, չորսամյա իմպերիալիստական պատերազմը և ամբողջ ժողովրդական տնտեսութեան ցնցումը, Փետրվարյան հեղափոխութիւնը և նշանավոր յերկիշխանութիւնը, ժամանակավոր կառավարութիւնը՝ վորպէս բուրժուական հեղափոխութեան ոջախ, և Պետերբուրգի խորհուրդը՝ վորպէս սաղմնավորվող պրոլետարական դիկտատուրայի ձև, Հոկտեմբերյան հեղաշրջումը և Հիմնադիր ժողովի ցրումը, բուրժուական պարլամենտարիզմի վերացումը և Խորհուրդների հանրապետութեան հռչակումը, իմպերիալիստական պատերազմը քաղաքացիական պատերազմի վերածելը և

համաշխարհային իմպերիալիզմի յեղույթը, խոսքով «մարքսիստների» հետ միասին՝ ընդդեմ պրոլետարական հեղափոխության, վերջապես՝ Հիմնադիր ժողովին կառչած, պրոլետարիատի միջոցով նախնայորէն շարտված և հեղափոխական ալիքով կապիտալիզմի ամբողջ նետված մենշևիկների վողորմելի գրույթյունը, — այս բոլորը հաստատեցին միայն Լենինի «Յերկու տակտիկա»-յում ձևակերպած հեղափոխական տակտիկայի հիմունքների ճշտությունը: Իր ձեռքում այդպիսի ժառանգություն ունեցող կուսակցությունը կարող եր խիզախորեն առաջ լողալ, չփախենալով ընդջրյա խութերից:

Պրոլետարական հեղափոխության մեր ժամանակներում, յերբ կուսակցության յուրաքանչյուր լողունգ և առաջնորդի յուրաքանչյուր նախադասություն ստուգվում է գործով, պրոլետարիատն իր առաջնորդներին հատուկ պահանջներ է առաջադրում: Պատմությունը ճանաչում է պրոլետարական առաջնորդներ, փոթորկահույզ ժամանակների առաջնորդներ, պրակտիկ առաջնորդներ, անձնագործ և խիզախ, բայց թեորիայում թույլ: Մասսաները շուտ չեն մոռանում այդպիսի առաջնորդների անունները: Բայց շարժումն ամբողջապես վերցրած չի կարող ապրել սոսկ հիշողություններով նրան հարկավոր ե հստակ նպատակ (ծրագիր), հաստատուն գիծ (տակտիկա): Այդպիսին են, որինակ, Լասսալը Գերմանիայում, Բլանկին Ֆրանսիայում: Կան նաև այլ տեսակի առաջնորդներ, խաղաղ ժամանակների առաջնորդներ, թեորիայում ուժեղ, բայց կազմակերպման և գործնական աշխատանքի խնդիրներում՝ թույլ: Այդպիսի առաջնորդները ժողովրդականություն ունեն պրոլե-

տարիատի միայն վերնախավում, և այն ել միայն մի վորոշ ժամանակ: հեղափոխական դարաշրջանը վրահասնելիս, յերբ առաջնորդներից հեղափոխական-գործնական լողունգներ են պահանջվում՝ տեսաբանները հեռանում են ասպարեզից, զիջելով իրենց տեղը նոր մարդկանց: Այդպիսին են, որինակի համար, Պլեխանովը Ռուսաստանում, Կաուցկին Գերմանիայում:

Վորպեսզի պրոլետարական հեղափոխության և պրոլետարական կուսակցության առաջնորդը դիմանա իր դիրքերում, անհրաժեշտ է, վոր նա իր մեջ թեորետիկական կարողությունը գուգորդի պրոլետարական շարժման պրակտիկ-կազմակերպչական փորձի հետ: Պ. Ակսելրոդը, յերբ մարքսիստ եր, Լենինի մասին գրում եր, թե նա «իր մեջ լավ պրակտիկ փորձը հաջողությամբ միացնում է թեորետիկ կրթության և լայն քաղաքական հորիզոնի հետ» (տես Պ. Ակսելրոդի առաջաբանը Լենինի «Ռուսական սոցիալ-դեմոկրատների խնդիրները» բրոշյուրին): Թե ինչ կասեր հիմա ընկ. Լենինի մասին «Լուլտուրական» կապիտալիզմի իդեոլոգ Պ. Ակսելրոդը, — դժվար չէ գլխի ընկնել: Բայց մեզ համար, վոր Լենինին մոտիկից ճանաչում ենք և կարող ենք որչեղտիվորեն նայել խնդրին, անկասկած է, վոր այդ հին հատկությունն ամբողջապես պահպանված է Լենինի մեջ: Ի միջի այլոց, այդտեղ պետք է փնտռել այն փաստի բացատրությունը, վոր Լենինը, և հենց նա յե ներկայումս աշխարհի ամենաուժեղ և ամենակոփված պրոլետարական կուսակցության առաջնորդը:

ձառ.՝ առաստաղած կրեմլյան կուսանճանի յերեկույթում
(1924 թ. հունվարի 28)

Ընկերներ: Ինձ ասացին, վոր այստեղ ձեզ մոտ
Լենինի մասին հուշերի յերեկոյ յե կազմակերպված,
իսկ յես հրավիրված եմ յերեկույթին իբրև զեկու-
ցողներից մեկը: Յես յենթադրում եմ, վոր անհրա-
ժեշտ չի կապակցված զեկուցում տալ Լենինի գոր-
ծունեյության մասին: Յես կարծում եմ, վոր ավելի
լավ կլիներ սահմանափակվել, հաղորդելով մի շարք
փաստեր, վորոնք նշեյին Լենինի առանձնահատկու-
թյունները՝ վորպես մարդու և վորպես գործչի:
Այս փաստերի միջև, թերևս, ներքին կապ չի լինի,
բայց այդ չի կարող վճռական նշանակություն ու-
նենալ Լենինի մասին ընդհանուր պատկերացում
ստանալու համար: Համենայն դեպս յես հնարավո-
րություն չունեմ, ամբողջ գեպքում, ձեզ ավելի բան
տալ, քան խոստացա վերևում:

Լ Ե Ռ Ա Ն Ա Ր Ծ Ի Վ Ը

Առաջին անգամ Լենինի հետ յես ծանոթացա
1903 թ.: Ճիշտ է, այդ ծանոթությունն անձնական
չէր, այլ հեռակա, գրադրության կարգով: Բայց նա իմ
մեջ թողել է անշինջ տպավորություն, վորը յես չեմ
մոռացել կուսակցության մեջ կատարած իմ աշխա-
տանքի ամբողջ ընթացքում: Յես այն ժամանակ

Սիրիոյում աքսորական եյի: 90-ական թվականներին
վերջերից սկսած և հատկապես 1901 թվից, «Իսկրա»-յի
հրատարակությունից հետո, Լենինի հեղափոխական
գործունեյության հետ ունեցած ծանոթությունս ինձ
բերել էր այն յեզրակացությանը, վոր Լենինը մի
սովորական մարդ չի: Այն ժամանակ նա իմ աչքին
սոսկ կուսակցության ղեկավար չէր, նա նրա փաս-
տական ստեղծողն էր, վորովհետև միայն նա յեր,
վոր հասկանում էր մեր կուսակցության ներքին
եյությունը և անհետաձգելի կարիքները: Յերբ յես
նրան համեմատում եյի մեր կուսակցության
մյուս ղեկավարների հետ, ինձ շարունակ թվում
էր, վոր Լենինի զինակիցները — Պլեխանովը, Մար-
տովը, Ալեսեյուդը և մյուսները — Լենինից ամբողջ
գլխով ցածր են կանգնած, վոր Լենինը նրանց
համեմատությամբ սոսկ ղեկավարներից մեկը
չէ, այլ բարձրագույն տիպի ղեկավար է, լեռան
արծիւ, վոր չգիտէ ինչ է վախը պայքարի ընթաց-
քում և կուսակցությունը խիզախորեն առաջ է վա-
րում ուսական հեղափոխական շարժման անձա-
նոթ ուղիներով: Այդ տպավորությունն այնքան
խորը մեխվեց իմ սրտում, վոր յես անհրաժեշտու-
թյուն զգացի նրա մասին գրել իմ մի մոտիկ ընկե-
րոջը, վոր այն ժամանակ եմ գրացիայում էր գրո-
նրվում, նրա կարծիքը պահանջելով: Միքանի ժամա-
նակ անց, յերբ յես Սիրիոյում աքսորական եյի, —
այդ 1903 թ. վերջերքին էր, — յես ստացա իմ ըն-
կերոջ խանդավառ պատասխանը և մի պարզ, բայց
խորապես բովանդակալից նամակ Լենինից, վորին, ինչ-
պես պարզվեց, ընկերս ծանոթացրել էր իմ նամակի
հետ: Լենինի նամակը համեմատաբար յերկար չէր,

4788
35

բայց նա տալիս եր մեր կուսակցութեան պրակտիկայի խիզախ, անվախ քննադատութիւնը և մոտակա շրջանի համար կուսակցութեան աշխատանքի ամբողջ պլանի զարմանալի հստակ ու սեղմ շարադրումը: Միայն Լենինը կարող եր ամենախնձաված բաների մասին զրել այդքան պարզ ու հստակ, սեղմ ու համարձակ, յերբ յուրաքանչյուր նախադասութիւնը փոշ թե խոսում, այլ պայթում ե: Այս պարզ և համարձակ նամակն ել ավելի ամրապնդեց իմ այն կարծիքը, թե Լենինը մեր կուսակցութեան լեռան արծիւն ե: Չեմ կարող ներել ինձ, վոր Լենինի այդ նամակը, ինչպես շատ ուրիշ նամակներ, հին ընդհատակյա աշխատողի սովորութեան համաձայն կրակին հանձնեցի:

Այդ ժամանակվանից սկսվեց իմ ծանոթութիւնը Լենինի հետ:

ՀԱՄԵՍՏՈՒԹՅԱՆ

Լենինին առաջին անգամ յես հանդիպեցի 1905 թ. դեկտեմբերին Տամբերֆորսում (Ֆինլանդիայում) — բոլշևիկների կոնֆերանսում: Յես հուլյս ունեյի տեսնել մեր կուսակցութեան լեռան արծիւին, մեծ մարդուն, մեծ փոշ միայն քաղաքականապես, այլև, յեթե կուզեք, նաև ֆիզիկապես, վորովհետև Լենինն իմ յերևակայութեան մեջ գծագրվում եր իբրև վայելչակազմ ու պարթև մի հսկա: Ինչ մեծ եր իմ հիասթափութիւնը, յերբ յես տեսա ամենասովորական մի մարդու, միջակ հասակից ցածր, վոր փոշնչով բառիս բուն նշանակութեամբ փոշնչով չեր տարբերվում սովորական մահկանացուներից...

Ընդունված ե, վոր «մեծ մարդը» սովորաբար պետք

ե ժողովից ուշանա, վորպեսզի ժողովականները շնչակտուր սպասեն նրա յերևալուն ու մեծ մարդու յերեվալուց առաջ ժողովականները նախազգուշացնում են — «սնւ... լուեցեք... գալիս ե»: Այդ ծիսակատարութիւնն ինձ ավելորդ չեր թվում, վորովհետև նա տպավորութիւն ե թողնում, հարգանք ե ներշնչում: Ինչքան մեծ յեղավ իմ հիասթափութիւնը, յերբ յես իմացա, վոր Լենինը ժողովի յեր յեկել պատգամավորներից առաջ և մի անկյուն մտած, հասարակ յեղանակով դրուցում ե, ամենասովորական մի զրույց կոնֆերանսի ամենասովորական պատգամավորների հետ: Չեմ թագցնում, վոր այն ժամանակ այդ ինձ թվաց իբրև վորոշ անհրաժեշտ կանոնների վորոշ խախտում:

Հետագայում միայն յես հասկացա, վոր Լենինի այդ պարզութիւնն ու համեստութիւնը, աննկատ մնալու կամ, համենայն դեպս, աչքի չզարկելու և իր բարձր դիրքը չընդգծելու այդ ձգտումը, — այդ գիծը Լենինի ամենաուժեղ կողմերից մեկն ե, իբրև նոր մասսաների, մարդկութեան ամենախորունկ «ներքնախավերի» պարզ ու սովորական մասսաների նոր առաջնորդի:

ՏՐԱՄԱՐԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒԺ

Ուշագրավ եյին այդ կոնֆերանսում Լենինի արտասանած յեկու ճառերը — ընթացիկ մոմենտի և ազդարային հարցի մասին: Դժբախտաբար, զրանք չեն մնացել: Դրանք փոքտորված ճառեր եյին, վոր բուն խանդավառութեամբ համակեցին ամբողջ կոնֆերանսը: Համոզմունքի անսովոր ուժ, փաստարկման պարզութիւն և հստակութիւն, կարճ և բոլորին հաս-

կանալի նախադասութիւններ, պաճուճանքի բացակայութիւն, տպավորութիւն առաջացնելու միտում ունեցող գլխապտուկտ ժեստերի և եֆեկտավոր ֆրազաների բացակայութիւն.—այս բոլորը նպաստավոր կերպով տարբերում եյին Լենինի ճառը սովորական «պարլամենտական» հռետորների ճառերից:

Բայց այն ժամանակ Լենինի ճառերի այդ կողմը չեր, վոր կախարդեց ինձ: Ինձ կախարդեց տրամաբանութեան այն անպարտելի ուժը Լենինի ճառերում, վորը փոքր ինչ չոր, բայց դրա փոխարեն հիմնովին տիրապետում է լսարանին, հետզհետե ելեկտրականացնում է նրան, ապա գերում է նրան, ինչպես ասում են, առանց մնացորդի: Հիշում եմ, թե ինչպես այն ժամանակ պատգամավորներից շատերն ասում եյին. «Տրամաբանութիւնը Լենինի ճառերում, դա մի տեսակ ամենակարող շոշափուկներ են, վորոնք աքցանի պես քեզ բռնում են բոլոր կողմերից և վորոնցից դուրս պրծնել անկարող ես. կամ հանձնը վիր, կամ վորոշիւր լիակատար կերպով խորտակվել»:

Յես կարծում եմ, վոր Լենինի ճառերի այդ առանձնահատկութիւնը նրա հռետորական արվեստի ամենաուժեղ կողմն են:

ԱՌԱՆՅ ՀԵԿԵԱՆՔԻ

Յերկրորդ անգամ յես Լենինին հանդիպեցի 1906 թ. մեր կուսակցութեան Ստոկհոլմյան համագումարում: Հայտնի յե, վոր այս համագումարում բոլշևիկները փոքրամասնութիւն կազմեցին, պարտութիւն կրեցին: Յես այն ժամանակ Լենինին առաջին անգամ եյի տեսնում պարտվողի դերում: Նա իսկի նման

չեր այն առաջնորդներին, վորոնք հեկեկում և վհատվում են պարտութիւնից. հետո: Ընդհակառակը, պարտութիւնը Լենինին դարձրեց յեռանդի խտացում, վոր վողեւորում եր իր կողմնակիցներին նոր մարտերի, ապագա հաղթանակի համար: Յես խոսում եմ Լենինի պարտութեան մասին: Բայց ինչպիսի պարտութիւն եր այդ: Պետք եր տեսնել Լենինի հաղաւորողներին, Ստոկհոլմյան համագումարում հաղթողներին—Պլեխանովին, Ակաեւրովին, Մարտովին և մյուսներին. նրանք շատ քիչ եյին նման իսկական հաղթողների, վորովհետե Լենինը, մենշևիկի իր անխնա քննադատութեամբ, նրանց վրա, ինչպես ասում են, վողջ տեղ չթողեց: Հիշում եմ, թե ինչպես մենք, բոլշևիկ պատգամավորներս, մի տեղ խմբված նայում եյինք Լենինին, նրանից խորհուրդ հարցնում: Միքանի պատգամավորների ճառերում յերևում եր հոգնածութիւն, վհատութիւն: Հիշում եմ, թե ինչպես Լենինը, պատասխանելով այդ ճառերին, ատամպես միջից կծու մոլտաց. «Միք հեկեկա, ընկերներ, մենք անպայման կհաղթենք, վորովհետե մենք իրամենք անպայման կհաղթենք, վորովհետե մենք իրավացի յենք»: Ստեղծութիւն հեկեկացող ինտելիգենտների հանդեպ, սեփական ուժերին հավատալը, հաղթանակի հավատը,—ահա թե ինչի մասին եր այն ժամանակ մեզ հետ խոսում Լենինը: Զգացվում եր, վոր բոլշևիկները պարտութիւնը ժամանակավոր ե, վոր բոլշևիկները կհաղթեն մոտիկ ապագայում:

«Զհեկեկալ պարտութեան դեպքում» — դա Լենինի գործունեյութեան այն առանձնահատկութիւնն է, վորը նրան ոգնեց իր շուրջը համախմբելու մինչև վերջը նվիրված և սեփական ուժերին հավատացող մի բանակ:

Հաջորդ համագումարում, 1907 թ. Լոնդոնում, բոլշևիկները հաղթող հանդիսացան: Յես այն ժամանակ առաջին անգամն էլի Լենինին տեսնում հաղթողի դերում: Սովորաբար հաղթանակը վորոշ առաջնորդների գլուխը պատեցնում է, նրանց դարձնում է գոռոզ և ամբարտաժան: Այդպիսի դեպքերում շատ հաճախ սկսում են հաղթանակը տոնել, դափնիների վրա հանգստանալ: Բայց Լենինն ամենևին նման չեր այդպիսի առաջնորդների: Ընդհակառակը, հենց հաղթանակից հետո յեր նա առանձնապես աչալուրջ ու զգուշավոր դառնում: Հիշում եմ, թե ինչպես Լենինն այն ժամանակ համառորեն ներչնչում էր պատգամավորներին. «առաջին գործը՝ հաղթանակով՝ չբռնարվել և չամբարտաժանանալն է: յերկրորդ գործը՝ ամրացնել ձեռք բերված հաղթանակը, յերրորդ՝ մինչև վերջը ջախջախել հակառակորդին, վորովհետև նա միայն ջարդված է, բայց դեռ ամենևին մինչև վերջը չի ջախջախված»: Նա կծու ծաղրում էր այն պատգամավորներին, վորոնք թեթևամտորեն հավատացնում էին, թե «այլևս մենշևիկների հաշիվը վերջացած է»: Նրա համար դժվար չեր ապացուցել, վոր մենշևիկները դեռևս արմատներ ունեն բանվորական շարժման մեջ, վոր նրանց դեմ հարկավոր է պայքարել հատորեն, ամեն կերպ խուսափելով սեփական ուժերը գերազնահատելուց և, մասնավանդ, հակառակորդի ուժերը թերազնահատելուց:

«Չամբարտաժանանալ հաղթանակով» — դա Լենինի բնավորության հենց այն առանձնահատկությունն է, վորը նրան ոգնեց լրջորեն կշռել հակառակորդի

ուժերը և կուսակցությունն ապահովագրել հնարավոր անակնկալներից:

Կուսակցության առաջնորդները չեն կարող չզնահատել իրենց կուսակցության մեծամասնության կարծիքը: Մեծամասնությունը — դա այն ուժն է, վորը չի կարող հաշվի չառնել առաջնորդը: Լենինն այդ նույնքան լավ էր հասկանում, վորքան կուսակցության ամեն մի այլ ղեկավար: Բայց Լենինը յերբեք մեծամասնության գերին չեր դառնում, մաքրեք մեծամասնության ղեկին չեր դառնում, մաքրեք նախնի, յերբ այդ մեծամասնությունն իր վորտքերի տակ սկզբունքային հիմք չունեք: Դեպքեր են յեղել մեր կուսակցության պատմության մեջ, յերբ մեծամասնության կարծիքը կամ կուսակցության բոլորական շահերն ընդհարվել են պրոլետարիատի արմատական շահերի հետ: Այդպիսի դեպքերում Լենինն առանց յերկար ու բարակ մտածելու, կանգնում էր սկզբունքային կողմն՝ ընդդեմ կուսակցության մեծամասնության: Ավելին. նա այդպիսի դեպքերում չեր վախենում, բառիս բուն նշանակությամբ, մեն-մենակ դուրս գալ բոլորի դեմ, հաշվի առնելով այն, — ինչպես հաճախ ասում էր նա, — վոր «սկզբունքային քաղաքականությունը միակ ճիշտ քաղաքականությունն է»:

Այդ տեսակետից առանձնապես բնորոշ են հետևյալ յերկու փաստերը:

Առաջին փաստ: 1909—1911 թ. թ. չրջանը, յերբ կուսակցությունը, հակահեղափոխության կողմից ջախջախված, լիակատար քայքայում էր ապրում: Դա կուսակցությանը հավատ չընծա յելու չրջանն էր,

մի շրջան, յերբ բոլորը փախչում եյին կուսակցությունից, փոշ միայն ինտելիգենտները, այլև մասամբ բանվորները, ընդհատակյա գործունեությունը ժխտելու շրջանը, լիկվիդատորության և փլուզման շրջանը: Վոչ միայն մենշևիկները, այլև բոլշևիկներն այն ժամանակ մի ամբողջ շարք ֆրակցիաներ և հոսանքներ եյին կազմում, փորոնք մեծ մասամբ կտրված եյին բանվորական շարժումից: Հայտնի յե, փոր հենց այդ շրջանում ծագեց ընդհատակյա գործունեություն լիակատար վերացման և բանվորներին լեզալ, լիքերալ ստոլիպինյան կուսակցության մեջ կազմակերպելու իդեան: Լենինն այն ժամանակ միակն եր, փոր չենթարկվեց ընդհանուր վարակին և բարձր պահեց կուսակցության դրոշմ, համարելով կուսակցության բաժան-բաժան ու ջախջախված ուժերին զարմանալի համբերությամբ և շտեմնված համառությամբ, կռվելով բոլոր և ամենատեսակ հակակուսակցական հոսանքների դեմ—բանվորական շարժման ներսում, պաշտպանելով կուսակցականությունն աննախընթաց արիությունը և շտեմնված հաստատակամությամբ:

Հայտնի յե, փոր կուսակցականության վերաբերյալ այս վեճում Լենինը հետո հաղթական դուրս յեկավ: Յեկոորդ փաստ: 1914—1917 թ.թ. շրջանը, իմպերիալիստական պատերազմի յեռուն շրջանը, յերբ բոլոր կամ գրեթե բոլոր սոցիալ-դեմոկրատական և սոցիալիստական կուսակցությունները, յենթարկվելով ընդհանուր հայրենասիրական ուզարին, ծառայագրվեցին հայրենական իմպերիալիզմին: Այդ մի շրջան եր, յերբ Յեկոորդ ինտերնացիոնալն իր դրոշակները խոնարհեցրեց կտալիտալիզմին, յերբ շովինիստական

ալիքի առջև չեյին դիմանում անգամ այնպիսի մարդիկ, ինչպիսիք են Պլեխանովը, Կաուցկին, Գեդը և մյուսները: Լենինն այն ժամանակ միակը կամ գրեթե միակն եր, փոր վճռական պայքար սկսեց ընդդեմ սոցիալ-շովինիզմի և սոցիալ-պացիֆիզմի, մերկացրեց Գեդերի ու Կաուցկիների դավաճանությունը և խարանեց միջակ խեղճի տեր «հեղափոխականների» կիսատ-պռատությունը: Լենինը հասկանում եր, փոր իր հետևը աննշան փոքրամասնություն կա, բայց այդ նրա համար նշանակություն չունեւր, փոր արմատե նա գիտեր, փոր ապագա ունեցող միակ ճշգրիտ քաղաքականությունը հետևողական ինտերնացիոնալիզմի քաղաքականությունն ե, փոր արմատե նա գիտեր, փոր սկզբունքային քաղաքականությունը միակ ճշգրիտ քաղաքականությունն ե:

Հայտնի յե, փոր նոր ինտերնացիոնալի վերաբերյալ այս վեճում ել Լենինը հաղթական դուրս յեկավ: «Սկզբունքային քաղաքականությունը միակ ճշգրիտ քաղաքականությունն ե» — դա հենց այն ֆորմուլան ե, փորի ոգնությունը Լենինը գրոհով վերցրեց նոր «անմատչելի» դիրքեր, հեղափոխական մարքսիզմի կողմը նվաճելով պրոլետարիատի լավագույն տարրերին:

ՀԱՎԱՏՔ ՄԱՍՍԱՆԵՐԻ ՀԱՆԴԵՊ

Կուսակցությունների տեսաբաններն ու առաջնորդները, փորոնք գիտեն ժողովուրդների պատմությունը, ուսումնասիրել են հեղափոխությունների պատմությունն սկզբից մինչև վերջը, յերբեմն վարակվում են մի անվայել հիվանդությամբ: Այդ հիվանդությունը կոչվում ե մասսաներից վախենալ,

մասսաների ստեղծագործ ընդունակություններին չհավատալ: Այս հողի վրա յերբեմն առաջանում ե առաջնորդների ինչ-վոր արխատոկրատիզմ մասսաների նկատմամբ, մասսաների, վորոնք հեղափոխությունների պատմության գործում վործված չեն, բայց կոչված են ջախջախել հինը և կառուցել նորը: Վախ, թե տարերքը կարող ե ալեկոծվել, թե մասսաները կարող են «շատ ավելի բաներ փշրել», դայակի դեր խաղալու ցանկություն, դայակ, վոր աշխատում ե մասսաներին սովորեցնել զրքերի վրա, բայց չի ցանկանում սովորել մասսաներից, — այդպիսի յե արխատոկրատիզմի այս տեսակի հիմունքը:

Լենինը լիակատար հակադրություն եր այդպիսի առաջնորդների նկատմամբ: Յես չեմ ճանաչում մի այլ հեղափոխականի, վորն այդքան խորն հավատ ընծայեր պրոլետարիատի ստեղծագործ ուժերին և նրա դասակարգային բնազդի հեղափոխական նպատակահարմարությանը, վորքան Լենինը: Յես չեմ ճանաչում մի այլ հեղափոխականի, վորը կարողանար այնքան անխնա մտրակել «հեղափոխության քառսի» և «մասսաների ինքնիշխան գործողությունների վակխանալիայի» ինքնագոհ քննադատներին, վորքան Լենինը: Հիշում եմ, թե ինչպես մի զրույցի ժամանակ, ի պատասխան ընկերներից մեկի այն դիտողությանը, թե «հեղափոխությունից հետո պետք ե նորմալ կարգ սահմանվի», Լենինը կծու հեգնությամբ նկատեց. «Վայ այն մարդկանց, վորոնք ցանկանում են հեղափոխական լինել, բայց մոռանում են, վոր պատմության մեջ ամենից նորմալ կարգը հեղափոխության կարգն ե»:

Այդտեղից եր բղխում Լենինի արհամարհական

վերաբերմունքը նրանց բոլորի հանդեպ, վորոնք աշխատում եյին բարձրից նայել մասսաներին և զրքերով սովորեցնել նրանց: Այդտեղից եր բղխում Լենինի անդուլ քարոզը — սովորել մասսաներից, իմաստավորել նրանց գործողությունները, ուշի-ուշով ուսումնասիրել մասսաների պայքարի գործնական վործը:

Հավատք մասսաների ստեղծագործ ուժերին — դա Լենինի գործունեյության այն առանձնահատկությունն ե, վորը նրան հնարավորություն տվեց իմաստավորել տարերքը և նրա շարժումն ուղղել դեպի պրոլետարական հեղափոխության հունը:

ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՃԱՐ

Լենինը ծնված եր հեղափոխության համար: Նա իրոք հեղափոխական պայթյունների հանձարն եր և հեղափոխական դեկավարման մեծագույն վարպետը: Նա յերբեք իրեն այնքան ուրախ և ազատ չեր զգում, վորքան հեղափոխական ցնցումների դարաշրջանում: Սրանով յես ամենեկին չեմ ուզում ասած լինել, վոր Լենինը միակերպ խրախուսում եր ամեն մի հեղափոխական ցնցում, կամ վոր շարունակ և ամեն պայմաններում կողմնակից եր հեղափոխական պայթյունների: Ամենեկին: Սրանով յես ուզում եմ ասած լինել միայն, վոր յերբեք Լենինի հանձարեղ սրամտությունը չեր զբսևորվում այնքան լրիվ և այնքան հստակ, վորքան հեղափոխական պայթյունների ժամանակ: Հեղափոխական շրջադարձերի որերին նա բառիս բուն նշանակությամբ փթթում եր, դառնում եր պայծառատես, կանխագուշակում եր դասակարգերի շարժումը և հեղափոխության հավանա-

կան զիգզագները, տեսնելով այդպիսին ասես թե ավեր մեջ: Իգուր չե, վոր մեր կուսակցական շրջանակներում ասում են, թե «Ելիշը գիտե լողալ հեղափոխության ալիքներում, ինչպես ձուկը ջրում»:

Այստեղից՝ Լենինի տակտիկական լողունգների «գարմանալի» հսակությունը և հեղափոխական դիտավորությունների «գլխապտույտ» խիզախությունը:

Առանձնապես հիշում եմ յերկու բնորոշ փաստ, վորոնք նշում են Լենինի այդ առանձնահատկությունը:

Առաջին փաստ: Հոկտեմբերյան հեղաշրջմանը նախորդող շրջանը, յերբ միլիոնավոր բանվորներ, գյուղացիներ և զինվորներ, վորոնց հալածում եր ճգնաժամը թիկունքում և ճակատում, խաղաղություն և ազատություն եյին պահանջում. յերբ գեներալները և բուրժուազիան ռազմական զիկտատուրա եյին պատրաստում «մինչև վերջը պատերազմելու» համար. յերբ վողջ այսպես կոչված «հասարակական կարծիքը», բոլոր այսպես կոչված «սոցիալիստական կուսակցությունները» բոլշևիկների դեմ եյին կանգնած, նրանց հետ վարվում եյին իբրև «գերմանական լրտեսների».

յերբ կերենսկին ճգնում եր ընդհատակ քշել, — և մասամբ կարողացավ քշել բոլշևիկների կուսակցությանը. յերբ ավստրո-գերմանական կոալիցիայի դեռևս հզոր ու կարգապահ բանակները կանգնած եյին մեր հոգնած ու քայքայված բանակների դեմ, իսկ արևմտա-յեվրոպական «սոցիալիստները» բարեհաջող բլոկի մեջ եյին իրենց կառավարությունների հետ «պատերազմը մինչև լիակատար հաղթանակը տանելու»...

Ինչ եր նշանակում ապստամբություն բարձրացնել այդպիսի միջոցին: Այդ պայմաններում ապստամբություն բարձրացնել նշանակում եր

ամեն ինչ վերջնականորեն դնել: Բայց Լենինը չեր վախենում ռիսկ անել, վորովհետև նա գիտեր, տեսնում եր իր պայծառատես հայացքով, վոր ապստամբությունն անխուսափելի յե, վոր ապստամբությունը կհաղթի, վոր ապստամբությունը — Ռուսաստանում իմպերալիստական պատերազմի վախճան կպատրաստի, վոր ապստամբությունը Ռուսաստանում կլծափահարի Սրբաբուրի տանջված մասսաներին, վոր ապստամբությունը Ռուսաստանում իմպերիալիստական պատերազմը քաղաքացիական պատերազմի կվերածի, վոր ապստամբությունը խորհուրդների հանրապետություն կտա, վոր խորհուրդների հանրապետությունն իբրև պատենշ կծառայի ամբողջ աշխարհի հեղափոխական շարժման համար:

Հայտնի յե, վոր Լենինի այս հեղափոխական կանխատեսությունը հետագայում իրագործվեց շտեմսված ճշգրտությամբ:

Յեկրորդ փաստ: Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից հետո, առաջին օրերը, յերբ ժողովրդական Կոմիսարների Սորհուրդը փորձում եր ստիպել, վոր խռովարար գեներալը, գլխավոր հրամանատար Դուխոնինը դադարեցնի ռազմական գործողությունները և գերմանացիների հետ հաշտության բանակցություններ սկսի: Հիշում եմ, թե ինչպես Լենինը, կրիլենկոն (ապագա գլխավոր հրամանատարը) և յես լենկոն (ապագա գլխավոր շտաբը, վորպեսզի հեՊիտերում գնացինք գլխավոր շտաբը, վորպեսզի հեՊուգրով բանակցենք Դուխոնինի հետ: Բոպեն ահալի յեր: Դուխոնինը և Ստավկան կատեգորիկ կերպով հրաժարվեցին կատարելու ժողկոմիտորի հրամանը: Բանակի հրամանատարական կազմն ամբողջապես

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՂ

ԼԵՆԻՆԸ ՎՈՐՊԵՍ ՌԿԿ-Ի ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՋ ՅԵՎ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

1. Լենինը վորպես Ռուսական կոմունիստական
կուսակցության կազմակերպիչ 5
2. Լենինը վորպես Ռուսական կոմունիստական
կուսակցության առաջնորդ 10

ԼԵՆԻՆԻ ՄԱՍԻՆ

Լեոան արծիվը	16
Համեստություն	18
Տրամաբանության ուժ	19
Առանց հեկեկանքի	20
Առանց ամբարտաւանության	22
Սկզբունքայնություն	23
Հավատք մասսաների հանդեպ	25
Հեղափոխության հանճար	27

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0181570

ԳԻՆԸ 25 ԿՈՊ.

И. СТАЛИН
О ЛЕНИНЕ

Партиздат 1934 Эривань